

En bæredygtig dansk udenrigs- og sikkerhedspolitik

- med vægt på ikke-militære komponenter, diplomati, internationale organisationer og konfliktløsning

Endelige version udkommer i 2017

Indholdsfortegnelse

1. Visioner og bæredygtige mål for dansk udenrigspolitik.....	3
1.1 Bæredygtig sikkerhed er mere end ”krudt og kugler”	4
2. International konfliktløsning.....	5
2.1 Der oprettes en afdeling i UM, der skal.....	5
2.2 Forsknings - og oplysningsmidler i forbindelse med internationale konflikter.....	5
3. Nedrustning og våbenkontrol.....	6
4. Dansk forsvar og sikkerhed	7
4.1 Seks præmisser for dansk forsvars- og sikkerhedspolitik.....	7
4.2 Dansk forsvar skal have materiel og personel til at klare følgende opgaver	7
5. Danske krige og væbnede aktioner	8
5.1 Afghanistan krigen 2002 - (pågår endnu med danske soldater)	8
5.2 Irak krigen 2003-2007.....	8
5.3 Libyen - indsats med fly og bombetogter 2011	8
5.4 Syrien/Irak.....	8
6. Rusland – hold vinduet åbent – valget er mellem eskalation eller deeskalation	9
6.1 En historie man må kende.....	9
6.2 To veje at gå.....	10
6.3 Ukraine.....	11
7. Samarbejde med nærområderne – Nordiske Lande og Nordeuropa.....	12
7.1 RIKO anbefaler:.....	12
7.2 Nordeuropa - Tyskland	13
8. Samarbejde i FN	13
8.1 Styrken ved FN	13
8.2 Udfordringer for FN systemet.....	14
8.3 Anbefalinger til regeringen	14
9. Et stærkt og robust udenrigsministerium med diplomater trænet i nye kompetencer for samarbejde og konfliktløsning.....	15
9.1 Hvad betyder disse drastiske nedskæringer	16
9.2 Anbefalinger	16
10. Internationale trends.....	17
10.1 En multipolær verden, med tyngdepunkt mod Asien	17
10.2 Demografiske tendenser, herunder migration	17
10.3 Digital og teknologisk udvikling	19
10.4 Urbanisering.....	20
10.5 Arktis.....	20
10.6 Verdensordenen under pres	20
10.7 Afskrækkelse, alliancer og diplomati er på retur	20
10.8 Forholdet mellem udenrigs- og indenrigspolitik.....	20

1. Visioner og bæredygtige mål for dansk udenrigspolitik

Udenrigspolitisk gruppe fra RIKO vil hermed præsentere den første version af en rapport om langsigtet dansk udenrigs- og sikkerhedspolitik baseret på bæredygtighed.

I alt for mange år har en aktivistisk udenrigspolitik været ensbetydende med dansk deltagelse i den ene væbnede aktion efter den anden: Afghanistan, Irak, Libyen og Syrien/Irak. Vi mener, at Danmark skal gå forrest i en aktiv udenrigspolitik baseret på diplomati, internationale organisationer, internationale regelsæt og konfliktløsning.

Nedenfor følger nogle positive bud herpå:

1. Danmark skal arbejde for en verdensorden, hvor vi på langt sigt løser konflikter og problemer ikke-militært og ikke-voldeligt gennem et vidtgående samarbejde med alle lande. Vi anerkender, at visse former for konflikter f.eks. borgerkrige kan kræve væbnet magt såsom fredsbevarende styrker – baseret på FN-pagtens principper. Dette bør Danmark deltage i og have passende kapacitet til
2. Internationale konflikter som f.eks. mellem Vesten og Rusland skal tackles gennem langsigtede og ikke-militære strategier med henblik på konfliktløsning og konflikthåndtering, ikke gennem oprustning, dæmonisering og symbolske foranstaltninger. Det løser ikke problemerne, men cementerer eller forværrer dem
3. Danmark skal som småstat samarbejde maksimalt i internationale organisationer med andre lande. Danmark skal fortsætte med medlemskab af FN, EU, NATO, Nordisk Råd, OSCE, Arktisk Råd m.fl. og bidrage aktivt til fortsat styrkelse af disse organisationer. Vi skal inden for disse rammer sammen med ligesindede være aktive og tage initiativer for ikke-militære løsninger og presse på for danske visioner og mål
4. Danmark skal forsvare sin eksistens og suverænitet gennem at have et forsvar indenfor NATO og OSCE samarbejdet, samt have et stærkt og robust diplomati med kapacitet til forhandlinger og konfliktløsning. De kapaciteter har vi ikke i dag, men de kan opbygges over en årrække
5. Danmark skal have respekt for, at demokrati og basale rettigheder i andre lande skabes nedefra på basis af befolkningens pres og under hensyn til landets historie, kultur og religion. Udefra initieret ”regime change” gennem fjernelse af autoritære ledere skaber sjældent demokrati. Det har vi set i Irak, Libyen og Afghanistan
6. Forebyggelse og politiske løsninger skal i centrum. Den kortsigtede og for sene indgriben bliver ofte en militær indgriben på internationale problemer. Hvad enten det drejer sig om flygtninge eller borgerkrige. Det må ændres, så forebyggelse og ”early warning” bliver en del af beredskabet
7. Det er vigtigt i alle former for konflikter at forstå ”den andens” perspektiv. Derfor skal det ind i dansk udenrigspolitik, at man skal kunne tale med alle parter i en konflikt - også dem man

- ikke kan lide, og som har andre værdier end vore. Public diplomacy og en generel styrkelse af udenrigstjenestens klassiske roller bør stå langt stærkere med dertil hørende ressourcer
8. Mægling skal være et fast instrument i dansk udenrigspolitik. Det giver goodwill og prestige at kunne mægle mellem konfliktende parter i verden. Der skal derfor opbygges en kapacitet for mægling i det danske udenrigsministerium vha. ekstra midler til UM. Denne kapacitet skal understøttes af forskning og uddannelser på universitetsniveau med emner inden for freds- og konfliktforskning og international mægling
  9. Den globale ulighed er generelt konfliktskabende, og udenrigspolitikken må også tage udgangspunkt i sammenhængen mellem fred og bæredygtig udvikling. Danmark bør igen prioritere udviklingsbistanden, baseret på fattigdomsbekæmpelse, menneskerettigheder og bæredygtig udvikling som en del af Danmarks udenrigspolitik. Man må forstå dens betydning for demokratisk og fredelig (gen)opbygning af stærke samfund og for Danmarks rolle og indflydelse generelt. Der er meget soft power i at være en udviklingspolitisk ”stormagt”

1.1 Bæredygtig sikkerhed er mere end ”krudt og kugler”

- Tillid. Relationer mellem lande og enheder bør bygges på tillid dvs. en holdning til at konflikter og problemer mellem parter bør løses/håndteres gennem forhandlinger og fælles institutioner. Forholdet mellem de 5 nordiske lande er f.eks. ikke baseret på militære eller afskrækkelsesdoktriner, men på samarbejde, samtale, forhandlinger og fælles institutioner. Det samme i EU
- Tillidsskabende foranstaltninger. Når der er spændinger, trusler og våbenkapløb bør regeringer og internationale organisationer, NGO'er og personligheder træde til for at prøve at deeskalere og afspænde situationen gennem kontakter, beslutninger og relationer dvs. tillidsskabende foranstaltninger
- Konfliktløsning og mægling via internationale institutioner. Eksisterende institutioner, evt. nye opbygges, til at behandle konflikter og problemer mellem lande. Forhandling er centralt, blot at henvise til domstolsorganer er ikke nok
- Nedrustning. Eksisterende organisationer (FN) og evt. nye organisationer skal hjælpe med nedrustning – i første omgang af masseødelæggelsesvåben. Nedrustning skal op på dagsordenen igen – ligesom under den sidste fase af den kolde krig 1961-1989. De store a-våbenationer skal også atomnedruste
- Filosofien bag bæredygtig sikkerhed er, at ophobning af våben og våbenkapløb ikke løser eksisterende og underliggende konflikter og problemer. I bedste fald fastfryses konflikterne, og det er ikke nogen langtidsholdbar løsning

Realiseringen af bæredygtig sikkerhed i verden er en langsigtet opgave, der ikke vil lykkes, hvis ikke borgerne og civilsamfundene engagerer sig i det.

2. International konfliktløsning

Konfliktløsning er en del af den ikke-militære tilgang til bæredygtig sikkerhed. Normalt defineres konflikt som en uoverensstemmelse hvor to eller flere parter har uforenelige mål. Internationale konflikter (mellem stater) eller internationaliserede konflikter (mellem parter i samme land i konflikt) er dog ofte meget mere komplekse end konflikter mellem mennesker og grupper i stater. Den internationale konflikt har ofte flere parter, internationale organisationer, folkeret, indviklede beslutningsprocedurer og nysgerrige medier at tackle. Der er samtidig økonomiske interesser foruden institutionelle interesser, som hæren og forretningslivet, at tage hensyn til. Desuden kan parterne være asymmetriske mht. magt og ressourcer som f.eks. parterne i den israelsk-palæstinensiske konflikt.

Vi kan se konfliktløsning i fremtiden blive anvendt i de danske udenrigs- og forsvarsministerier på følgende måde:

2.1 Der oprettes en afdeling i UM, der skal:

- Have kontakt med begge/alle parter i de for Danmark relevante internationale eller internationaliserede konflikter
- Indsamle løsningsforslag, initiativer og udviklinger i de konflikter, DK har valgt at følge
- Holde møder og seminarer med danske forskere, personer og organisationer med tilknytning til konflikterne
- Administrere puljer og støttemidler til forskning og udredning på området
- Udvikle et program for mægling, facilitering og forhandlingskompetence i konflikter. Det kan evt. udvikles sammen med andre nordiske eller nordeuropæiske lande
- Følge området i internationale organisationer som FN, UNDP, OSCE, Verdensbanken
- Ledes af en minister for international konfliktløsning eller en ambassadør med erfaring på området
- Inddrages i regeringens arbejde og Folketingets beslutningstagen i forbindelse med danske initiativer i internationale konflikter

2.2 Forsknings - og oplysningsmidler i forbindelse med internationale konflikter

- Der gives statsstøtte til driften af CRIC, Center for Resolution of International Conflict
- Desuden gives en pulje af midler til international konfliktløsning, som kan søges af universiteter og forskningsorganisationer
- Endvidere en bevilling, der gives dels til oplysningsprojekter i DK om internationale konflikter, dels til projekter i udlandet f.eks. møder med parter på begge sider af en konflikt
- I DANIDA opprioriteres midler til konfliktforebyggelse og til projekter og organisationer, der arbejder med: Tidlig varsling af konflikter (early warning), kapacitetsopbygning, klimafinansiering (tilpasning og vedvarende energi)

3. Nedrustning og våbenkontrol

Under den lange afspændingsperiode 1961-1989 i den kolde krig, blev der indgået en lang række våbenkontrol- og nedrustningsaftaler. Dette arbejde er i vidt omfang gået i stå, men der er dog stadig en lang række konventioner og opfølgingskonferencer på området. Danmark er desværre helt holdt op med at interessere sig for dette område. Der var i udenrigsministeriet indtil for få år siden et nedrustningskontor, der var ledet af en ambassadør for nedrustning. Dette er helt nedlagt og skåret bort. Der er således ingen, der følger området i udenrigsministeriet i København. Ved lukningen mistede man også hele den viden og kompetence, der var på dette vigtige område. Dette kontor bør oprettes igen. I FN i Geneve og New York varetages området af ansatte, der ikke har det som deres specifikke område. Derfor mener vi, at:

- Området nedrustning og våbenkontrol bør opprioriteres i udenrigsministeriet med faste ansatte. Og UM bør informere politikerne, medierne og befolkningen om fremskridt på området
- Danmark bør stemme ja i FN til resolutioner om afskaffelse af atomvåben ligesom Sverige. Ved den seneste resolution i begyndelsen af 2017 i FN om afskaffelse af a-våben stemte DK nej til afskaffelse sammen med a-våbenmagterne (USA; Rusland, UK og Frankrig) og de fleste NATO lande. Resolutionen blev vedtaget med 123 lande for (JP. 19.1.2017). Det skal bemærkes, at der er enighed om blandt folkeretsjurister at anvendelse af a-våben er i modstrid med den humanitære folkeret – altså folkeretsstridigt (nedrustningsekspert John Kierulf i bogen ”Nedrustning”)
- Danmark skal arbejde sammen med andre lande om en våbenkontrol konvention om cybervåben og cyberkrigsførelse. Det bør overvejes at støtte oprettelsen af en organisation under FN med henblik på at lave kontrol med området – i lighed med FN’s atomagentur, IAEA
- Danmark må bruge den indflydelse, man får gennem udviklingspolitiske engagementer til at samle allierede og støtter til nedrustningsdagsordenen
- Der afsættes en pulje til oplysning om nedrustning og våbenkontrol, som kan søges af organisationer og institutioner

4. Dansk forsvar og sikkerhed

4.1 Seks præmisser for dansk forsvars- og sikkerhedspolitik

1. Danmark er og bør være fuldgyldigt medlem af NATO, men ligesom under den kolde krig samtidig forbeholde sig ret til på konkrete områder at indtage selvstændige positioner, evt. koordineret med ligesindede NATO-lande
2. Danmark skal arbejde sammen med Tyskland og ligesindede lande for at NATO kravet om 2% af BNI til forsvaret ændres. Ikke-militære sikkerhedskomponenter som international bistand, diplomati, og international konfliktløsning skal regnes med i ny opgørelsesmåde
3. Forsvarets militære del og ikke-militære aspekter af sikkerhed må sammentænkes langt bedre i fremtiden
4. Rusland skal ses som en nabo, der er en stormagt, og som DK seriøst skal relatere sig til som forhandlingsparter i lighed med andre store stater som Kina og Indien (Se afsnit om forholdet til Rusland)
5. Flygningestrømme fra syd er et humanitært problem, og ikke et problem for forsvaret
6. Terrorisme og politisk vold er heller ikke et område for forsvaret, men for politiet og PET

4.2 Dansk forsvar skal have materiel og personel til at klare følgende opgaver

- DK's forsvar skal som første mål forsvare og sikre dansk suverænitet og dansk område
- DK skal opprioritere patruljering og aktiviteter i Arktis, da dette er et område med stigende trafik og stigende interesse fra andre magter
- Cyber sikkerhed er vigtigt i fremtidens samfund og må prioriteres
- DK skal i stigende grad deltage i FN's fredsbevarende missioner og arbejde for at missionerne sikres det nødvendige materiel og politiske opbakning globalt
- Hvis DK deltager i militære missioner skal følgende betingelser være opfyldte:
  - Folketinget skal have tilstrækkelig tid til at drøfte missionen og foretage høringer af uafhængige forskere og specialister
  - Folketinget bør kun med et kvalificeret flertal - to tredjedele - kunne træffe beslutning vedrørende Danmarks deltagelse i væbnede internationale missioner, herunder "humanitære interventioner"
  - Hele den politiske og kulturelle kontekst, som en mission udføres i, gøres til genstand for undersøgelse og diskussion i Folketinget
  - Succeskriterier, afslutning og deadline fastlægges:
Hvordan vindes freden efter den militære mission? Hvordan organiseres magten efter missionen? Det er ikke nok at vinde en krig – freden må også vindes. Ellers ender man i situationer som efter krigen i Irak, Libyen og Afghanistan.
  - Missionen skal være lovlig ifølge folkeretten og FN-pagten

5. Danske krige og væbnede aktioner

Danmark har siden afslutningen af den kolde krig involveret sig i krige og væbnede aktioner.

5.1 Afghanistan krigen 2002 - (pågår endnu med danske soldater)

Denne krig har kostet danske skatteydere: 13 mia. kr. (2002-2014) + udgifter efter 2014
43 danske soldater har mistet livet, og tusinder har fået fysiske og/eller psykiske mén.

Afghanistan i dag? Selv om en række sociale og uddannelsesmæssige forhold er forbedret pga. den international civile udviklingsbistand, så er den sikkerhedsmæssige situation ikke forbedret efter ca. 16 års krig, tværtimod. For hver eneste afghanske borger – ung som gammel – har de vestlige magter brugt mere end 200.000 kr. på at føre krig (Politiken, 15.5.2017).

Taliban kontrollerer i dag op mod 40% af Afghanistan og står igen meget stærkt i Helmand (Politiken 15.5.17). Landet er så vidt vides verdens største eksportør af opium.

5.2 Irak krigen 2003-2007

Krigen har kostet danske skatteydere 2,4 mia. kr. og otte danske soldater mistede livet.

Deltagelse i krigen blev besluttet med et snævert flertal i folketinget: V, K og DF var for; Soc., RV, EL, SF, og Siumut var imod.

Irak i dag? Stadig mange voldelige kampe internt i landet mellem især sunni muslimer og majoriteten af shia muslimer, som har sat sig på den politiske magt. På grund af undertrykkelsen af sunni muslimerne har IS sit udspring her.

5.3 Libyen - indsats med fly og bombetogter 2011

Varede i 7 mdr. og 923 danske præcisionsbomber blev kastet over Libyen.

Selvom ingen danske soldater mistede livet, har missionen kostet danske skatteydere 656 mill.kr
Libyen i dag? Der er 3 regeringer. Landet er på mange måder stadig i en kaotisk tilstand, der giver grobund for både IS og Al Qaeda. Mange flygtninge bruger Libyen til at rejse ud. Rivaliserende militser hærger stadig landet.

5.4 Syrien/Irak

DK har i øjeblikket 280 ansatte i Irak. De er aktive i bekæmpelsen af IS - ca. 120 er med i kapacitetsopbygning (træning, uddannelse af Irakiske soldater); 30 er forbundet med et dansk radaranlæg i Irak; 20 ansatte i koalitionen hovedcenter; 110 ansatte i kampfly sektionen, der bomber og rekognoscerer i det irakiske-syriske område. I alt 280 ansatte i alle dele af missionen. (kilde: Forsvarsministeriet)

Det er fortsat vanskeligt at vurdere det samlede resultat af aktionen, dvs. om det lykkes at stabilisere området, eller området ender i kaos og nye former for islamisme, når IS er drevet ud. Mange rapporter fra Irak fortæller om voldsomme krigsforbrydelser begået af vore irakiske samarbejdspartnere i krigen om Mosul. Her lægges uden tvivl kimen til de næste terrororganisationer.

Psykiske ar efter krigene: Ca. 10% af de godt 28.000 danske soldater udsendt siden 1992 vurderes at have psykiske problemer (JP, 20.6.2010).

6. Rusland – hold vinduet åbent – valget er mellem eskalation eller deeskalation

6.1 En historie man må kende

Forholdet mellem Rusland og Vesten er de seneste år blevet hvirvlet ind i en negativ spiral af mistillid og fjendtliggørelse, hvor begge parter og deres respektive presse dæmoniserer den anden part. Det lå imidlertid ikke i kortene efter den kolde krig, at udviklingen skulle ende i en ny slags kold krig.

Mange i Vesten så efter den kolde krig i 1990 Rusland som en partner i et nyt post-koldkrigsprojekt. I november 1990 samledes mange statsledere i Paris for gennem CSCE at formulere et multilateralt fundament for et nyt Europa. Resultatet blev Charter of Paris for a New Europe. Landene blev her enige om en europæisk fremtidsvision for et al-europæisk sikkerhedssystem. Desværre blev denne nye europæiske sikkerhedsarkitektur aldrig udfoldet. I stedet gik Rusland under Jeltsin ind i en lang social og økonomisk krise. I 1990'erne gik Rusland socialt, økonomisk og politisk i knæ. I de følgende 15 år blev næsten alle østeuropæiske og baltiske lande optaget i NATO på trods af mundtlige løfter til Garbatjov om at det ikke ville ske. De vestlige institutioner, som f.eks. NATO, blev opretholdt, hvorimod de østlige blev nedlagt. Set fra Ruslands side var denne udvikling uacceptabel. De protesterede, men var for svage til at blive hørt eller få indflydelse. I den kendsgerning, at den kolde krig blev afviklet asymmetrisk, ligger det første kim til den efterfølgende deling af Europa. Rusland kom ikke med i et europæisk system sammen med resten af Europa. Det skabte allerede i 1990'erne bitterhed og vrede i Rusland. Allerede i 1996 under udenrigsminister Jevgenij Primakov, der omtaltes som "Mr. Njet" på grund af hans hårde, men stadig pragmatiske linje overfor Vesten, kom der protester fra Rusland. Og fra dette tidspunkt – især fra 2002-2003 - slog Rusland ind på en linje, der var uafhængig af vesten, og som modarbejdede USA's unipolære verdensorden.

Hen imod årtusindeskiftet stod det klart, at det al-europæiske sikkerhedssystem, formuleret i Paris Charteret i 1990, stadig ikke var blevet ført ud i livet. Det var i denne situation, at Putin i 1999 trådte ind på scenen. De første år af Putins regeringstid var en forsoningsperiode i forholdet mellem Rusland og Vesten. Man samarbejdede efter 9/11 og delte efterretninger og baser i forbindelse med Afghanistan krigen.

Det store vendepunkt kom i 2007 ved Putins tale ved sikkerhedskonferencen i München. Putin udtalte, at verden var blevet et mere usikkert sted at leve i med flere krige og regionale konflikter. Han så det som et resultat af USA's globale egenrådighed, den selektive tolkning af folkeretten og den næsten ubegrænsede magtanvendelse. Putin udtalte, at Ruslands grænser var sat under pres fra et ekspanderende NATO og amerikanske militærbaser i Ruslands nærområde. Når Rusland kunne rejse sig efter kollapset i 1990'erne, var det pga. af høje oliepriser og en ekspanderende økonomi.

Ruslands mere assertive holdninger nåede et foreløbigt klimaks i sommeren 2008 i kamphandlinger mellem russiske og georgiske styrker.

I 2011 kritiserede Rusland NATO for de facto at have støttet et regimeskifte i Libyen, til trods for at Rusland havde undladt at nedlægge veto imod den resolution i FN, der var grundlag for Libyen missionen. Resolutionen havde ifølge Rusland og mange med dem haft til formål at beskytte civilbefolkningen i Benghazi, men ikke at støtte et regimeskifte. NATO's overskridelse af denne FN-resolution har haft meget stor indflydelse på krigen i Syrien ved dels at indgyde oprørerne håb om, at nogen lignende kunne ske der, og dels at få Rusland til at yde massiv støtte til det syriske regime, for at forhindre endnu et regimeskifte i regionen.

I forhold til Ukraine i 2014 havde Rusland en anden opfattelse af situationen end Vesten, der med stor begejstring bakkede op om Maidan-oprøret. Rusland derimod opfattede udviklingen som et statskup mod en russiskvenlig, demokratisk valgt leder. Resultatet er velkendt: Rusland støttede et ikke-internationalt anerkendt, folkeretsstridigt valg på Krim, hvor et flertal af befolkningen stemte for indlemmelse i Rusland. Det, der motiverede Rusland til den illegale handling, var frygt for at tabe en strategisk vigtig flådebase på Krim.

Ligeledes støttede Rusland – under stor kritik fra vesten – russisk venlige separatister i Østukraine.

6.2 To veje at gå

I den nuværende konflikt mellem Rusland og Vesten er der to veje: 1. en militær eskalation eller 2. en langvarig ikke-militær proces af tilnærmelse og afspænding mellem Vesten og Rusland.

RIKO foreslår, at DK og Vesten vælger vej nr. 2: at lægge vægten på ikke-militære tiltag og en afspændingsproces. Vi har haft én kold krig, og der er næppe mange, der ønsker den tid tilbage i en verden præget af opbrud på en række fronter som beskrevet.

En vej frem kunne være, at der i en første fase satses på dialog:

- Der arrangeres en række møder på højt niveau, hvor man lytter til hinandens synspunkter. Det kunne ske på flere niveauer: I OSCE regi; bilateralt; på NGO-, forsknings- og parlamentariker niveau. Sådanne aktiviteter foregik i betydeligt omfang under afspændings/ detenteperioden 1963-1990 under den kolde krig. I dag er man næsten holdt op med at tale sammen med få undtagelser som Arktisk Råd og den tyske dialog med Rusland mellem topledere. Resultatet er blevet en situation, hvor sanktioner, oprustning og dæmoniserende retorik dominerer fuldstændigt.

Den anden fase kunne være forhandlinger og konkrete tillidsskabende foranstaltninger:

- En Helsinki II proces. Et økonomisk og organisatorisk styrket OSCE kunne danne rammen om en permanent arbejdende proces, der skulle beskæftige sig med: sikkerhed; økonomi; politiske, kulturelle og undervisningsmæssige spørgsmål. Selv om en sådan proces ikke ville give hurtige resultater, ville den betyde kontakt og dialog i et tillidsskabende miljø, hvor diplomater var sammen på fuld tid. Der kunne tilknyttes mæglere og facilitatorer til processen.

- Yderligere tillidsskabende foranstaltninger på det militære område. Forhandlinger kunne foregå enten i OSCE eller NATO-Rusland Rådet. Det kunne f.eks. være aftaler om bedre flysikkerhed mht. militære fly og oprettelse af et organ, hvor overtrædelser konkret kunne tages op; forbedring og udbygning af kommunikation og information om militære øvelser af alle slags; militære ledere fra NATO og Rusland kunne mødes kontinuerligt for at diskutere forhold af fælles interesse; Rusland Rådet bør genoptages, normaliseres og udvides.
- Udveksling af viden i det civile samfund og undervisningssammenhæng. Der udvikles programmer og studielegater mellem Rusland og Vesten, så flere studerende, forskere, lærere og civilsamfunds-repræsentanter kan udveksles og studere hos hinanden. Visumregler lettes.
- Der udvikles et fælles, statsligt støttet program, hvor journalister og mediefolk kan udveksles eller med base i eget land uden begrænsning kan skrive i medier på ”den anden side”.
- Liberalisering af handelen og andet økonomisk samkvem. Der forhandles en afvikling af den gensidige sanktionspolitik, der har været uden effekt, med de nødvendige kompromisser fra begge sider.

Svagheden ved en eskalation med militære midler er, at den ikke løser eller håndterer konflikter – den cementerer og fastfryser tilstande. Selvom oprustning via våben kan virke afskrækkende, kan det ikke hindre fejl og misforståelser og provokationer af ikke-statslige aktører fra begge sider, så man alligevel ender i krig. Kun løsning og håndtering af konflikter mellem parterne kan give bæredygtig sikkerhed og skabe tillid via forhandlede løsninger og forbedrede relationer.

Tredje fase kunne være integration og heling af det splittede Europa:

- Dette skal ske på den lange sigt, som sikkert først kan realiseres, når man er kommet langt mht. dialog og forhandlede løsninger. Her tænkes på genoplivning af Paris chartret fra 1990 om et al-europæisk sikkerhedssystem, omfattende hele Europa, inklusive Rusland - et sikkerhedssystem ”fra Vancouver til Vladivostok” – og et endeligt farvel til Den Kolde Krig i det 21. århundrede.

6.3 Ukraine

Vi foreslår, at der diskuteres en Østrigsk-ordning for Ukraine. Konkret betyder det, at Ukraine får en neutral status. Dette er foreslået, ikke mindst fra tysk side, og anbefalet af f.eks. Henry Kissinger og Zbigniew Bzezinski. En østrigsk ordning skal have opbakning i FNs Sikkerhedsråd og vil sikkert få det, hvis de vestlige lande støtter arrangementet. Denne ordning skal kombineres med et omfattende økonomisk hjælpeprogram til Ukraine, støtte fra EU, IMF, Rusland og Kina, et stop for sanktionskrigen og med en decentraliseringsordning i Ukraine med øget lokalt selvstyre og med en særlig status for Donbas-regionen. Ukraine konflikten er en stor og ødelæggende konflikt i Europa, der ikke kan løses på kort tid pga. de ophedede følelser og holdninger på begge sider. Men en bedre forståelse mellem Vesten og Rusland vil fremme processen. Konflikten mellem de to adskilte ukrainske parter i vest og øst vil kræve dygtige mæglere og forhandlingsledere, samt robuste mandater for fredsbevarende styrker i perioden indtil fred opnås.

7. Samarbejde med nærområderne – Nordiske Lande og Nordeuropa

Samarbejde med de nordiske lande er blevet aktualiseret ved den seneste udvikling i USA, hvor præsident Trump og hans administration agerer uforudsigeligt og uberegneligt og tilsyneladende uden en strategi for udenrigs- og sikkerhedspolitikken. Ligeledes har præsident Trump bedt de europæiske partnere i NATO om at tage større ansvar i forsvarspolitikken og gøre mere selv. Parallelt med dette er det også blevet klart, at der er store diskussioner om kursen inden for kredsen af de 28 lande i NATO spredt over et helt kontinent og Nordamerika. Samtidig anbefaler danske militærforskere større nordisk samarbejde i sikkerhedspolitikken, således anbefaler militæranalytiker fra DIIS, Steen Kjærgaard, at Danmark skal se "...på mulighederne i det nordiske samarbejde i lyset af Trumps udmeldinger om NATO". Han udvikler dette konkret i et Policy Brief (DIIS Policy Brief, feb. 2017).

Det ville være ønskeligt med et langt mere intensivt samarbejde på både det forsvarsmæssige og det ikke-militære område. Østersøen og det arktiske område – som de nordiske lande er aktører i – har fået øget betydning, og derfor er et større institutionelt samarbejde ønskeligt.

7.1 RIKO anbefaler:

Et Nordisk Sikkerhedsforbund (NSF) af de 5 nordiske lande med følgende militære og ikke militære funktioner:

1. NORDEFECO – det fra 2009 eksisterende nordiske forsvarssamarbejde om bl.a. adgang til lufterum, sikker kommunikation i Norden og deling af relevant data – overflyttes til NFS og udvides som den militære gren
2. Dialog. Samarbejde om relationer til Rusland f.eks. arbejdet med konkrete aftaler mellem forsvaret på begge sider; flysikkerhed; cyber sikkerhed; handel; spørgsmål i relation til Østersøen som et afmilitariseret og atomfrit område
3. Samarbejde om støtte og udsendelse af FN's fredsbevarende styrker. Samt koordinering af de 5 nordiske landes indsatser i FN generelt som ligesindet gruppe
4. Koordinering af indsatsen i Mellemøsten og Nordafrika sammen med Tyskland – skabelse af en Marshall hjælp – en kæmpeindsats for at stabilisere og opbygge et område med en høj befolkningstilvækst ud fra synspunktet: Vi skal løse migrationsproblemer "ved roden" (se afsnit om demografi)
5. Nordisk Råd/Ministerråds arbejde koordineres med den nye regionale institution

Et Nordisk Sikkerhedsforbund (eller hvilket navn man måtte give det) med mandat til både militære og ikke- militære sagsområder ville styrke de enkelte lande over for større lande som Rusland – det enkelte nordiske land ville ikke stå alene. Det skulle også signaleres, at NSF var en komplettering af de eksisterende medlemsskaber (NATO) og ikke en konkurrerende organisation.

7.2 Nordeuropa - Tyskland

Et andet nærområde for Danmark er Tyskland. Et større samarbejde med Tyskland ville være ønskeligt i den nuværende uforudsigelige og usikre periode. Selv om det historisk kan synes et svært valg, så spiller Tyskland i dag en økonomisk og politisk stabiliserende rolle. Landet sætter en liberal retsorden højt, taler med alle, herunder Rusland, og lægger af historiske grunde megen vægt på en række ikke-militære forhold som international bistandshjælp og er en støtte til internationale organisationer.

Der anbefales:

- Samarbejde med Tyskland hvor det er muligt i internationale fora – EU, NATO, FN
- DK støtter Tysklands dialog med Rusland – og holder afstand til høgene i Østeuropa
- Samarbejde i NATO for at få 2% målet ændret/afskaffet og udgifter til ikke-militære sikkerhedskomponenter som f.eks. international bistand, diplomati og konfliktløsning anerkendt som bidrag
- Støtte til Tysklands planer om en ny stor bistand, en Marshallhjælp, til Mellemøsten og Nordafrika - lande med en meget høj befolkningstilvækst og med potentiel risiko for at levere store emigrant- og flygtningegrupper

8. Samarbejde i FN

FN er det globale forum af verdens stater, hvor de universelle spilleregler for staters adfærd fastlægges efter forhandling, og hvor afvigende adfærd tages op på forskellig måde, afhængig af hvad det drejer sig om. De vigtige områder i FN er fred og sikkerhed, herunder konkrete konflikter mellem lande eller i lande; international udvikling; folkeret; nedrustning og våbenkontrol; klima; bæredygtig udvikling; menneskerettigheder – både politiske og borgerlige rettigheder, samt sociale, økonomiske og kulturelle rettigheder - og international økonomi m.m.

8.1 Styrken ved FN:

- Det er en universel, global organisation af stater – den eneste vi har af den karakter
- FN genererer til stadighed nye koncepter og principper, der bliver vejledende for verdenssamfundet. FN har været ledende mht. principper vedr. bæredygtighed, klima, udvikling, afkolonisering, og har senest besluttet et unikt program af 17 verdensmål
- FN-pagten er en fredsagenda. Pagten indeholder artikler, der anviser veje til fredelig, ikke-voldelig konfliktløsning – f.eks. art. 33, der siger, at enhver konflikt ”...skal først og fremmest søge en løsning ved forhandling, undersøgelse, mægling, forlig, voldgift, domsafgørelse, benyttelse af regionale institutioner eller aftaler, eller ved andre fredelige midler efter deres valg.”
- I FN pagten, der er en del af folkeretten, slås også fast, at krig kun må benyttes i 2 tilfælde: ved forsvar i forbindelse med angreb, eller ved Sikkerhedsrådets beslutning

- FN's Generalforsamling udgør et forum, hvor også de små stater kan udtrykke deres behov og interesser
- FN har en unik deeskalerings metode, der består af fredsbevarende missioner; fredsskabelse vha. mæglere, facilitatorer, ”good offices” (repræsentanter fra FN i konflikter), og fredsopbygning f.eks. efter borgerkrige

8.2 Udfordringer for FN systemet:

- Vigende eller manglende opbakning fra en række centrale lande
- Ineffektivitet i administration og håndtering, dog forskellig fra særorganisation til særorganisation
- Mangel på ressourcer – både penge og materiel (f.eks. til fredsbevarende missioner)
- Mange resolutioner og erklæringer er ikke-bindende – er kun deklaratoriske – og derfor efterleves de ikke
- Sikkerhedsrådet er i perioder lammet af uenigheder – konflikter håndteres og løses derfor ikke

8.3 Anbefalinger til regeringen:

- DK forøger antallet af medarbejdere ved FN i både New York og Geneve. Missionerne er ekstremt underbemandede, og det betyder at DK ikke som f.eks. andre nordiske lande kan deltage meningsfyldt i FN's arbejde. Et mål kunne være, at vi kom op på samme niveau som vore nabolande Norge og Finland
- Danmark tager initiativer i forbindelse med reform af FN, så f.eks. Sikkerhedsrådet bliver mere arbejdsdygtigt og bliver mere repræsentativ for den verden, vi lever i. Lande som Indien, Brasilien m.fl. bør have mindst samme indflydelse som Storbritannien og Frankrig.
- DK bør støtte fredsbevaring ved selv at udsende flere soldater og officerer, evt. i samarbejde med de andre nordiske lande. DK har i dag 63 personer (soldater m.m.) blandt 113.000 ansatte i FN's 16 missioner. Dette er et utroligt lavt tal
- DK bør deltage mere aktivt i FN's fredsskabelses- og fredsopbygningsarbejde
- DK bør arbejde stærkere for ”early warning ” systemer og konfliktforebyggelse, så lande, der er i farezonen, ikke overgår til krig. Det er som bekendt bedre at forebygge end at helbrede. Og det er især vigtigt, når lande er i farezonen og tæt på at gå i krig eller blive overtaget af ekstremister. Flere FN generalsekretærer bl.a. Kofi Annan har i meget stærke vendinger kritiseret verdens lande for at reagere for sent på faresignaler – derfor konfliktforebyggelse
- DK skal støtte aktiviteter i FN for at realisere de 17 verdensmål
- Regeringen skal bevilge penge til oplysning om FN og dets arbejde, som kan søges af foreninger og institutioner

9. Et stærkt og robust udenrigsministerium med diplomater trænet i nye kompetencer for samarbejde og konfliktløsning

Udenrigsministeriet (herunder Udenrigstjenesten) er en meget vigtig del af dansk administration og regeringsførelse, som skal implementere og koordinere forbindelser til udlandet (politiske, økonomiske, sikkerhedsmæssige), herunder også internationalt udviklingssamarbejde, deltagelse i internationale organisationers arbejde f.eks. EU, FN, Nordisk Råd, Arktisk Råd., yde bistand til danske statsborgere og danske virksomheder m.m. Udenrigsministeriet er imidlertid reduceret til et niveau, der betyder, at det ikke kan leve op til en ambitiøs og selvstændig udenrigspolitik.

Professor og diplomatiekspert Martin Marcussen siger: ”Udenrigstjenesten er igennem 20 år blevet skåret ind til en størrelse, der gør, at vi simpelthen ikke har et beredskab” og nævner, at lønsumsudgifterne til UM i perioden 2002-2013 er reduceret med 33%. (Altinget, 26.12.2016). I Taksøe-Jensen rapporten vises nedskæringerne meget konkret (s.18-23).

Martin Marcussen sammenligner i den nedenstående tabel de nordiske udenrigstjenester (Finland, Danmark, Norge, Sverige) i 2014.

	Sverige	Norge	Finland	Danmark
Driftsbevillinger i alt (mia. DKK)	4.38	3.96	2.11	1.96
Ansatte i alt	3.792	3.566	2.842	2.584
Ambassader	91	85	71	71
Udgift per indbygger (DKK)	449	767	385	346

(Kilde: Martin Marcussen ”Diplomati”, 2016, s.437)

I driftsbevillinger og udgifter per indbygger har Norge dobbelt så store bevillinger til udenrigstjenesten som DK, og både Finland og Sverige har væsentlig højere bevillinger. Martin Marcussen nævner, ”...diplomati er et af de billigste udenrigspolitiske redskaber. Man kan drive hele udenrigstjenesten i to år for den pris, det koster at købe et Joint Strike Fighter-fly. Det er ekstremt billigt.” (Altinget, 26.12.2016).

Om fremtiden og yderligere besparelser for UM, skriver ambassadør Taksø –Jensen: ”Der er senest i forbindelse med finansloven 2016 truffet beslutning om at nedlægge 5 kontorer og helt eller delvist bortprioritere en række politikområder og konkrete opgaver i udenrigsministeriet. Disse tilpasninger skal bidrage til at indfri kravet om nedlæggelse af ca. 200 stillinger i ude-og hjemmetjenesten over de kommende år.” (Taksøe-Jensen rapporten, 2016 s. 20)

9.1 Hvad betyder disse drastiske nedskæringer:

- Danmark (regering, politikere, befolkning) er ikke informeret nok om, hvad der sker i verden via den mekanisme, der hedder Udenrigsministeriet
- DK besidder ikke tilstrækkelig med kontakter og netværk til at kunne gribe muligheder og handle derpå – det har betydning for både handel, udenrigs – og sikkerhedspolitik og politiske initiativer
- UM har ikke det analyseapparat, der skal til for at kunne agere i en moderne verden. Det kræver mennesker
- DK kan ikke være med i alle de fora og udvalg i internationale organisationer, som vi gerne vil. Det kræver også mennesker
- Vi er alt for afhængige af andre udenrigstjenester, som kan deltage i møder – vi må bagefter spørge, hvad der skete

9.2 anbefalinger:

- Der skal ske en udbygning af Udenrigsministeriet med tilstrækkeligt mange ansatte og flere repræsentationer. Vi skal kunne sammenligne os med lande som Norge og Finland.
- ”Styrke samarbejde og udveksling med tænketanke, forskningsmiljø, erhvervsliv og civilsamfund og øget brug af sekunderinger i internationale organisationer” (denne anbefaling er taget fra Taksøe-Jensen s. 23)
- Der oprettes en afdeling i UM, der tager sig af konfliktløsning og mægling, og integrerer det med den øvrige ikke-militære sikkerhedspolitik og udenrigspolitik (nøjere beskrevet under konfliktløsning)
- Udenrigsministeriets analysekapacitet styrkes
- Udetjenesten (ambassader og andre repræsentationer) forøges – det er vigtigt at være til stede i andre lande ”med øjne og ører”. Danskere derude vil også blive glade for det. Det vil også kunne betale sig rent økonomisk via øget handelssamkvem og øgede kontakter, som kan bruges politisk, når muligheder dukker op
- Danmark skal være til stede i internationale organisationer i samme omfang som f.eks. Norge og Finland
- Danmark skal have stærke ambassader i BRICS-og G20 landene, herunder lande med andre orienteringer og værdier end DK og vesten f.eks. Kina og Rusland. Vi må ikke glemme at tale ”med den anden side”

10. Internationale trends

10.1 En multipolær verden, med tyngdepunkt mod Asien

Rykket fra vest mod øst betyder at i de kommende år, vil 85 % af den globale vækst foregå uden for Europa med mere end halvdelen i Asien, herunder vil Kina stå for over 30 % af den globale vækst. Kina ventes inden for de næste 10 år at passere USA som verdens største økonomi. Målt i PPP (købekraft) er Kina allerede i dag verdens største økonomi. Europas andel af den globale vækst ventes at falde til 15 % allerede i 2030 (Kilde: Taksøe-Jensen rapporten).

Især Kina vil stå i en utrolig stærk økonomisk og politisk position. Kina deltager i dag i internationale organisationer, ikke mindst i FN – Kina deltager med 2.500 soldater/officerer - i FN's fredsbevarende missioner mod 78 soldater/officerer fra USA, og 63 fra Danmark (Kilde: FN). Kina er endvidere aktiv i Shanghai Cooperation Organisation med 8 medlemmer (herunder Kina, Rusland, Indien, Pakistan, og Iran er under optagelse). Desuden er Kina en stor bidragsyder til international bistand rundt om i verden. Kina har også skabt en bank, AIIB (Asian Infrastructure Investment Bank) som en konkurrence til Verdensbanken med allerede 52 lande i medlemsgruppen, herunder alle de 5 nordiske lande, 25 lande overvejer medlemskab.

Vi skal også holde øje med store lande i G-20 gruppen f.eks. Argentina, Brasilien, Indonesien, Mexico, Sydkorea og Tyrkiet. Selv om nogle af landene har økonomiske og politiske problemer lige pt. er de på vej frem i indflydelse i verdenssamfundet.

Hvad betyder en sådan tendens for dansk udenrigspolitik: Vi skal tilpasse os den nye verdens betingelser, være gode til sprog og forståelse for andre kulturer – og være gode til at samarbejde og lave netværk og kontakter; ikke føre os frem som var vi verdens midtpunkt; den tid hvor vesten kunne gøre dette, er ovre.

10.2 Demografiske tendenser, herunder migration

De generelle tendenser er flg.: Stigende folketal i verden – alle kontinenter har stigende folketal undtagen Europa, som er den eneste verdensdel der estimeres at have faldende folketal.

Befolkningstal, kontinentalt, i millioner.

	2015	2030	2050
Verden	7.349	8.501	9.725
Afrika	1.186	1.679	2.478
Asien	4.393	4.923	5.267
Europa	738	734	707
Latin Amerika og Karibien	634	721	784
Nordamerika	358	396	433
Oceanien	39	47	57

Kilde: FN. World Population Prospects. 2015

Rigdom, PPP (købekraft) - estimeret af IMF, 2014

I 2014 var to vesteuropæiske stater med i statistikken over de 8 rigeste (Tyskland og Frankrig + Rusland); i 2030 er kun Tyskland med fra Vesteuropa + Rusland; i 2050 estimeres ingen vesteuropæiske lande med, dog er Rusland stadig med på en 8 plads, ifølge IMF.

Den liberale verdensorden, som Europa/Vesten har domineret i flere hundrede år, er ved at udløbe. En ny verdensorden præget af andre vil i stigende grad gøre sig gældende. Og vi må tilpasse os, samtidig med at vi udvikler evner til at kunne advokere for de væsentlige styrker, denne liberale verdensorden også har. Europa/Vesten må kunne efterleve og forsvare grundlæggende behov for fælles internationale institutioner og regelsæt. Der er ikke brug for absolutter fra vores side, men gode forhandlingsevner og kompetencer til at løse nye konflikter og problemer.

Mia. US dollars i PPP (købekraft)

	2014	2030	2050
1	Kina (17.632)	Kina (36.112)	Kina (61.079)
2	USA (17.416)	USA (25.451)	Indien (42.205)
3	Indien (7.277)	Indien (17.138)	USA (41.384)
4	Japan (4.788)	Japan (6.006)	Indonesien (12.210)
5	Tyskland (3.621)	Indonesien (5.486)	Brasilien (9.1649)
6	Rusland (3.559)	Brasilien (4.996)	Mexico (8.014)
7	Brasilien (3.073)	Rusland (4.854)	Japan (7.914)
8	Frankrig (2.587)	Tyskland (4.590)	Rusland (7.575)

Kilde: Estimat fra IMF

Vi vil imidlertid tage en bestemt vinkel frem, som vi mener har betydning for Europa (og dermed Danmark), og det er udviklingen i væksten af befolkningerne i Mellemøsten og Nordafrika contra befolkningsnedgangen i Europa.

Mellemøstens og Nordafrikas befolkning i millioner

	1950	2015	2030	2050
Mellemøsten	51	257,2	321,6	395,5
Nordafrika	49,2	223,9	282,4	354,3
I alt	100,2	481,1	604	749,8

Kilde: FN, 2015. Population Projections.

Der er en meget stor befolkningstilvækst i området Mellemøsten og Nordafrika – en næsten femdobling fra 1950 til 2015; en seksdobling mellem 1950 og frem til 2030. Hertil skal lægges den negative vækst i befolkningsudviklingen i Europa.

Befolkning i hele Europa inkl. Rusland i millioner

	2000	2015	2030	2050
Europa	726	738	734	707

Kilde: FN, 2015, Population Projections.

Opsamling

Vi har altså to områder med modsatrettede tendenser: Et Europa med faldende befolkningstal med mange ældre personer - og befolkninger, der ikke ønsker indvandring i større omfang, og et Mellemøsten/Nordafrika, der har en stigende befolkningstilvækst, mange unge og mange i den arbejdsdygtige alder, med sammenbrudte stater, krige og voldelige konflikter, og hvor mange ønsker at udvandre og komme væk. Mange er emigranter og andre er flygtninge med beskyttelsesbehov. Hvis der ikke gøres noget, står vi over for meget ubehagelige udviklinger. Migrationen vil være så stærk at den ikke kan stoppes – millioner af unge ønsker en ordentlig tilværelse. Og hvis vi får masseemigration hen over Middelhavet, så kan man forudse at mange folk i Europa vil vende sig mod endnu mere populistiske bevægelser end i dag.

Der skal derfor handles proaktivt fra Europa og Nordafrika/Mellemøsten. Som vi ser det, må alle, især politikere og beslutningstagere, men også mediefolk, gøre sig bekendt med de demografiske udviklinger, der er uundgåelige. Løsningen er efter vores opfattelse: at tænke langsigtet. Da migration er et grænseoverskridende problem, der ikke kan løses nationalt, skal EU / Europa finde lignende samarbejdspartnere fra syd; der skal arbejdes mod enighed om at problemerne kun kan løses ved roden dvs. i Afrika/Mellemøsten. Derfor må hele EU og Europa hjælpe området med et gigantisk løft af et udviklingsprojekt i samarbejde med landene i syd, der går ud på at opbygge og udvikle fredelige og bæredygtige samfund og få potentielle emigranter beskæftiget. En Marshallhjælp, som tyskerne allerede har benævnt det. Men det skal være stort og langsigtet ellers løser man ikke problemerne. Og begge områders parter skal arbejde seriøst på det.

Da Europas befolkning er faldende kunne man for at tage presset af tillade en vis årlig immigratkvote fra nærområderne.

I det hele taget bør man så vidt muligt opnå at få indført reguleret og planlagt immigration og ikke det kaotiske forløb, som nutiden er præget af.

Endelig er det afgørende at forstå betydningen af klimaforandringerne. FN estimerer, at der frem mod 2050 vil være potentielt 50 millioner nye flygtninge på grund af klimaforandringerne, hvis ikke verdenssamfundet agerer.

10.3 Digital og teknologisk udvikling

Nye teknologier udbredes og ændrer fundamentalt på folks livsmåder, kommunikation og økonomiske udviklinger. Internettets udbredelse stiger med stor hast, også i den fattige del af verden. Det sammenvæver menneskeheden i et kæmpe netværk – resultatet heraf har vi ikke set endnu. Den nye teknologiske udvikling vil dog også føre nye former for kriminalitet og krænkelse af den enkeltes privatliv med sig. Cyber trusler som led i krigsførelse og spionage vil stige og udgøre en ny form for hybrid krig. Alle større lande bruger i dag cyber teknologi i spionageøjemed. Endvidere er energirevolutionen med omstillingen til vedvarende energi helt fundamental og må gives højeste prioritet.

10.4 Urbanisering

Ifølge FN bor mere end 3,7 mia. mennesker i verden i dag i storbyer. I 2050 vil antallet være 6,3 mia. Storbyerne samler megen elendighed i form af fattigdom, ulighed, dårlig infrastruktur, miljøproblemer, vandmangel m.m. Men storbyerne vil også være økonomiske og politiske kraftcentre. På mange ledder vil de overtage funktioner og ambitioner fra nationalstaterne – det sker allerede i dag på klimaområdet, f.eks. har mange storbyer i USA en ambition på klimaområdet i modsætning til Trump administrationen på forbundsniveau. By netværk vil være magtfulde spillere i fremtiden med mange veluddannede og eksperimenterende mennesker – som nævnt ofte i modsætning til konservative nationale ledere. At skabe bæredygtige og modstandskraftige byer, der også kan håndtere klimaudfordringerne, er afgørende.

10.5 Arktis

Afsmeltningen i de arktiske områder vil betyde store ændringer for DK/Grønland. Dette betyder at DK bliver en arktisk stormagt med alt hvad deraf følger. Isolationen til omverdenen brydes og området bliver gradvis integreret med resten af verden bl.a. på grund af den store skibstrafik, der ventes til området. Der kan påregnes større økonomisk aktivitet på grund af øget skibstrafik, fiskeri, turisme og råstofudvinding til Arktis. Ved den såkaldte Ilulissat erklæring 2008 erklærede de 5 kyststater (Danmark, Norge, Rusland, USA og Canada) at konflikter skal løses ved forhandling. Møder og forhandlinger i det større organ, Arktisk råd, er stort set forløbet fredeligt og uden gnidninger. Der er imidlertid uafklarede forhold vedr. krav på arktiske havområder mellem DK, Canada og Rusland. De 3 nævnte lande har givet oplysninger til FN's Havretskommission. Det er langtfra sikkert at den vil løse de problemer, som er til stede. Formentlig vil Kommissionen overlade overlappende krav til forhandlinger mellem DK, Rusland og Canada. Og her er det vigtigt at DK også har et godt forhold til Rusland.

10.6 Verdensorden under pres

Den ”stabile” kissionske verdensorden byggende på legitimitet og magtbalancer er under pres. Verden er i stedet præget af permanent usikkerhed, hurtige forandringer og ”disruption”

10.7 Afskrækkelse, alliancer og diplomati er på retur

Sikkerhed opretholdes ikke længere gennem et kollektivt projekt (f.eks. Helsinki-processen, nedrustningsaftaler eller lign.)

10.8 Forholdet mellem udenrigs- og indenrigspolitik

Distinktionen mellem udenrigs - og indenrigspolitik eksisterer ikke i samme grad som tidligere. Skillelinjen mellem krig og fred er også på retur (jf. de nye krigsformer, propagandakrig, cyber krig).

Yderligere oplysninger: Jørn Boye Nielsen (Bestyrelsesmedlem i RIKO). Tlf. 29904512, mail: jorn.boyen@riko.nu